

Edsbro kvarn

- inventering av anläggning och inventarier

Norrtälje Naturcentrum
Slutrapport 2024

NORRTÄLJE
NATURCENTRUM
ekologiskt science center

Förord

Edsbro kvarn var en gång i tiden den EKO-kvarn som hade Roslagen och Norra Uppland som upptagningsområde. Fram till 2007 bedrevs kvarnverksamhet både i form av legomalning och malning för egen försäljning av mjöl och foderkross m.m.. Mot slutet av kvarnens verksamma tid var det många odlare som nyttjade kvarnen för rensning av utsäde, detta beroende på att rensanläggningen helt enkelt höll mycket god kvalitet.

Kvarnen har en geografiskt intressant placering då den ligger på rimligt avstånd för gårdar i hela norra delen av Stockholms län samt i östra delen av Uppsala län, framför allt från Östhammar ner till Knivsta. Kvarnen bär på ett mycket starkt kulturarv. Inte bara då det kommer till själva maskinerna och hantverket, det gäller även den kultur som skapas på de gårdar och i de bygder som har en kvarn att tillgå.

Detta projekt är ett samarbete med länsstyrelsen i Stockholms län och Norrtälje Naturcentrum har genomfört inventering av kvarnen med förhoppning om att kvarnen åter ska tas i bruk. Vårt syfte är att verka för ökad självförsörjningsgrad och beredskap, ett mer levande och artrikt odlingslandskap, samt bevarandet av både kulturarv och ovärderlig kunskap.

Projektansvarig
Tobias Nilsson

Innehållsförteckning

Edsbro kvarn

Inventering	s.4
- Inledning	s.4
- Beskrivning av anläggningen	s.5
- Arbetsmiljö och säkerhet	s.5
- Framtida behov	s.5
- Möjlighet till stöd	s.7
Bilder från våning 3	s.8
Bilder från våning 2	s.12
Bilder från våning 1	s.16

Inventering

Inledning

Följande uppgifter baserar sig, huvudsakligen, på intervjuer med ägare samt besiktning på plats, detta med stöd av en enkel frågelist. Sammanställningen är gjord av Christer Jonsson på uppdrag av Norrtälje Naturcentrum. Syftet med inventeringen är att undersöka och ligga till grund för vidare bedömning av vilka förutsättningar anläggningen har att åter tas i bruk. Kvarnens ägare är Per Andersson. Marken varpå kvarnen är byggd är ca 3600 m², direkt invid industrifastigheten ligger två bostadshus på fristående tomt, alltsamman beläget centralt i tätorten Edsbro, i "hjärtat" av Roslagen. Det sammanfattande omdömet är; en relativt modern kvarnanläggning, uppskattningsvis 98% komplett.

Beskrivning av anläggningen

Kvarnen är uppförd 1964, ett år efter att den tidigare förstörts av brand. Den är byggd i tre plan på sammanlagt ca. 830 m². På bottenvåningen finns utlastningsrum (ej uppvärmt), "entrérum" med två st. hammarkvarnar + en kross samt trappa till övre våningsplan. Här mynnar också två blandningsfickor anslutna till hammarkvarnar och kross. Våning ett härbärgerar, i kall avdelning rensmaskin, och i den uppvärmda delen spetsmaskin, två dubbla valskvarnar, paketering, kontor, mm. På våning två finns maskineri för lufttransport, aspiratörfilter, sikt, fyllning av kvarnficka och fickor till hammarkvarnar och kross.

Anläggningen kan förenklat delas in i två produktionslinjer: En "västlig" och en "östlig". Den västliga, huvudsakliga "rens- och mjöllinjen", består av:

1. En större tippgrop.
2. Inmatningselevator.
3. Våg, Chronos.
4. Fem stycken lagringsfickor, totalt. ca. 75 ton.
5. Uppfordringselevator.
6. Rensmaskin, Linde Ståltyp 33.
7. Elevator.
8. Utlastningsficka för rensad vara. Rensat utsäde kan antingen levereras i lösvikt, storsäck eller ventilsäckar.
9. Säckfyllning för vidare transport till kvarnficka
10. Spetsmaskin.
11. Två st. dubbla valsstolar, en med räfflade valsar och en med släta.
12. Lufttransport till översta våningen, aspiratör i form av filterstrumpor.
13. Ett dubbelt siktverk med 80 ramar.
14. Mjölbinge.
15. Bottenskruv + elevator.
16. Kontrollsikt
17. Fyllning av påsar och ventilsäckar.
18. Utlastning sker med mindre truck genom lucka i golvet till första våningen.

Den östliga, ”foderlinjen” består huvudsakligen av:

1. Mindre tippgrop.
2. Inmatningselevator.
3. Tre lagringsfickor på ca. 7-10 ton.
4. En utlastningsficka på ca. 7-10 ton.
5. Torkficka.
6. Våg, Chronos.
7. Tre st. kvarnfickor, till respektive hammarkvarnar och kross.
8. Två hammarkvarnar och en kross
9. Två st. blandnings- och utlastningsfickor om vardera ca. 2 ton.
10. Härtill kan också läggas flispannan som huvudsakligen värmer torken men också är kopplad till radiatorer i kvarndelen. Hammarkvarnarna blåser mald spannmål till valfri utlastnings- och blandningsficka via varsin cyklon. Från krossen transporteras varan med elevators till ena blandningsfickan. Intill kvarnen finns ett fristående kallförråd på ca 6 x 10 m.

Kapacitet i respektive produktionslinje:

- Siktat mjöl: ca 500 t/år med ett utbyte av upp till 78%
- Kross och hammarkvarnar: 50-300 kg/ timme.

Driftskostnaderna kan uppskattas mot huvudsäkringen som är på 80 A, samt flispannan på 175 kW.

Arbetsmiljö och säkerhet

På industrifastigheten eller i kvarnbyggnaden finns i dagsläget inga personal- eller sanitetsutrymmen. Övriga arbetsmiljö- och säkerhetsfrågor får kompletteras utanför denna undersökning.

Enligt ägaren har fortlöpande städning förekommit i form av dammsugning, då företrädesvis vid naturliga luckor i arbetet. Speciellt vid packning har dammet varit besvärande.

Framtida behov

Byggnaden är troligen murad av hålbeton och har synliga sprickor i putsen som tyder på mindre sättningar. Det syns också mindre spår av fuktinträngning från taket. Taket är av sinuskorrugerad galvplåt. Under taket har eftermonterats gullfiberisolerings på tretexskivor, dessa har delvis lossat. Fönstren är enkelglas i träbågar. Bjälklagen är av trä på träpelare med spåntade trägol. Förslagsvis bör tätheten i yttertakets ses över, befintlig isolering rivs bort samt om möjligt ny lösning av takisolerings övervägas.

Det maskinella har ännu inte kunnat funktionstestas. Rostangrepp syns i botten av elevatortrumma. Aspirationsfiltren kommer nog att behöva bytas i sin helhet. Siktdukarna verkar hela och kompletta. Samtliga lager bör smörjas. Under den första driftstiden bör man lyssna efter ev. missljud för att vid behov byta lager eller andra slitdelar. Oljan i valsstolarna bör bytas, valsarna borstas av och/eller att man kör en första provmalning som sedan kasseras. Dessutom bör man nog räkna med minst en eller flera veckors röjning och dammsugning för ett par man.

Kontoret

Skador på innertaket

Möjlighet till stöd

Vid en eventuell uppstart kan, i dagsläget, nuvarande ägare tänka sig att vara behjälplig, efter överenskommelse.

Avseende ekonomiskt stöd har vi samtalat med tjänstepersoner på länsstyrelsen i Stockholms län som nämner tre olika former, de är följande:

1. Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft (Strategisk plan CAP) Stöd kan ges för ”Ny-, om- och tillbyggnad av anläggningar för torkning och lagring av skörd”. Stödnivå 30% (i de flesta fall), maxbelopp 2,4 Mkr.

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/stod-till-jordbruk-och-landsbygd/investeringsstod-for-okad-konkurrenskraft.html>

<https://jordbruksverket.se/stod/jordbruk-tradgard-och-rennaring/investeringsstod-for-jordbruk-tradgard-och-rennaring/okad-konkurrenskraft>

2. Investeringsstöd för förädling av jordbruksprodukter (Strategisk plan CAP) Stödnivå 40%, maxbelopp 1,2 Mkr.

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/stod-till-jordbruk-och-landsbygd/investeringsstod-for-foradling-av-jordbruksprodukter.html>

<https://jordbruksverket.se/stod/livsmedel/foradling-av-jordbruks--tradgards--eller-rennaringsprodukter/foradling-av-jordbruksprodukter-2024-2027>

3. Kommande stöd för robustgörande åtgärder i jordbruket (under utveckling hos Jordbruksverket). Planering pågår för utformning av stöd till rådgivning och investeringar i t.ex. reservkraft, lagringskapacitet och minskat beroende av importerade insatsvaror. För mer info om stödmöjligheter och kommande ansökningsomgångar kontakta vår kollega handläggare för investeringsstöd på länsstyrelsen i Stockholms län.

Bilder från våning 3

Inmatningselevator

Aspiratör

Siktverk

Elevator för transport från rens

Siktramar

T.v. strumpor till aspiratör, t.h. våg och i bakgrunden två cykloner.

Bilder från våning 2

Inlastningsvåg

Rens

Valstolar

Fyllningsanordning för säckar

Spetsmaskin samt blandnings- och utlastningsfickor

Våg för påsar

Bilder från våning 1

Valskross

Hammarkvarnar

Rostskador på elevatortrumma

Utlastningsficka

Pannrumm

Tippgrop

Projektet har genomförts med stöd från:

**Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden**